

Maria Rudnicka (<https://orcid.org/0000-0002-1890-1320>)

Uniwersytet Wrocławski

Od stosunków feudalnych do dziadka. Co znaczy słowo *senior* i jaka jest jego stabilność ekspresywna

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest ocena stabilności i nacechowania emocjonalnego słowa *senior* stosowanego w znaczeniu: osoba starsza. W pierwszej części pracy przeanalizuję sytuację demograficzną w Polsce, następnie – przyjrę się etymologii wyrazu oraz znaczeniom słowa *senior* (na podstawie analizy zawartości słowników) i jego budowie słowotwórczej. Spróbuję także ustalić nowe znaczenie (czy raczej: znaczenia; w opraciu o interpretację różnorodnych tekstów oraz w odniesieniu do grafiki znalezionej w wyszukiwarce internetowej Google). Na koniec określę wartości w wyrazie¹ i przypiszę emocje podstawowe².

Zmiany demograficzne w XX wieku

Nie będzie odkryciem konstatacja, że rzeczywistości: językowa i społeczna warunkują się wzajemnie, dlatego wszelkie zmiany zachodzące w społeczeństwie znajdują odbicie w języku. Stwierdzenie to jest jednak koniecznym komentarzem dla faktu coraz częstszego stosowania słowa *senior* w polszczyźnie. Zyskuje ono popularność wraz ze wzrostem liczebności osób starych w społeczeństwie polskim oraz wydłużeniem trwania życia ludzkiego. Żyjemy, w zależności od płci, o 40 lub nawet 48 lat dłużej niż około 150 lat temu; jeśli przyjąć jako granicę starości 60. rok życia, to okres późnej dorosłości³ stanowi nawet jedną czwartą część egzystencji⁴. Można powiedzieć, że w XX wieku starość wykształciła się jako osobny okres życia, w związku z czym potrzebne są słowa, które pozwolą wyrazić różnorodne kwestie związane z tym.

¹ Jadwiga Puzynina, *Język wartości*, Warszawa, 1962, s. 41.

² Robert Plutchik, *The Nature of Emotions*, [w:] American Scientist, Zeszyt 89, 2001, *passim*.

³ Późna dorosłość – tak określana jest przez psychologów rozwojowych starość; to okres następujący po średniej dorosłości, po 65. lub 60. roku życia).

⁴ Szacuje się, że na ziemiach historycznie polskich na przełomie XIX i XX wieku osiągnięta długość życia wynosiła niewiele ponad 34 lata. Stopniowo wydłużała się (np. w latach 1952-1953 osiągnęła 58,6 roku dla mężczyzn i 64 lata dla kobiet). Według najnowszych danych mężczyźni żyją prawie 74 lata, kobiety – niemal 82 (por. L. Rutkowska, *Trwanie życia w 2016 r. Informacje i opracowania statystyczne*, Warszawa 2017, s. 15).

Jak w polszczyźnie mówi się o starości?

Ten okres życia owiany jest tabu. Powodem może być to, że (między innymi) ciało staje się brzydkie, skóra wiotczeje, a osoby cierpiące na różne schorzenia np. na chorobę Parkinsona czy Alzheimerera tracą kontrolę nad sobą. Przez wieki okresu tego dożywało niewielu ludzi i były to naczęcej osoby stojące najwyżej w hierachii społecznej – ich kondycja fizyczna i psychiczna budziła respekt i podziw, a starość rysowała się jako coś pożądanego (przez fakt, że była zjawiskiem nieczęstym)⁵. Wraz z wydłużeniem trwania życia i ze wzrostem liczebności osób starszych w społeczeństwie obraz ten się zmieniał; starość przestała być czymś pożądanym, stała się tabu. W związku z tym język polski znalazł mnóstwo sposobów omijania nazywania wprost przejawów starzenia się. Jednym z nich jest stosowanie zwrotów w związku zgody ze słowem *wiek*: *starszy, podeszły, zaawansowany, emerytalny, poprodukcyjny, późny, dojrzały, trzeci, czwarty*⁶, *pevien*, czasem: *wiek dostojny, sędziwy, złoty, wiek matuzalowy/ matuzalemowy*⁷; *wiek odpoczynku* lub *poprodukcyjny*. O starym człowieku można powiedzieć, że *nie jest (już) młodzieniaszkiem, nie jest w pełni sił* lub *jest zmęczony życiem*. Mówi się, że ktoś *jest młody duchem* i *nie wygląda na swój wiek/swoje lata*, bo *starość jest stanem umysłu*. Stary człowiek – przewrotnie – może być młody, *młodością nie pierwszą* a nawet *trzecią*.

Synonimami osoby starszej są także między innymi (męczyzna): *emeryt, starzec, staruszek, dziadek*, mówi się, że ktoś jest *niemłody, wiekowy*; formy żeńskie to: *emerytka, starucha, staruszka, babcia*, i, analogicznie do określeń męczyzn: *osoba niemłoda* czy *wiekowa*. W języku funkcjonuje także dużo określeń obraźliwych, np.: *moher, lampucera, stara prukwa, stara cholera, próchno, ZUS, rentgen, dziadyga, pierdziel, piaskowy dziadek*⁸.

Od niedawna wzrosło użycie wyrazu *senior* jako słowa określającego osobę starszą. Prawdopodobnie spowodowało to skojarzenie z dostojnością, mądrością i zdrowiem a także – ekonomia językowa⁹, oraz (być może ten czynnik był najważniejszy) kwestie ekonomiczno-społeczne: wraz ze wzrostem liczby osób starszych wiele podmiotów (np. organizacje pozarządowe) zaczęło podejmować działania mające na celu aktywizację osób w późnej dorosłości; jeden z kroków ku temu to pozyskiwanie środków od grantodawców, którzy, konstruując ogłoszenia o możliwości dofinansowania, korzystali

⁵ M. Mead, *Kultura i tożsamość: studium dystansu międzypokoleniowego*, [tłum.] J. Hołówka, Warszawa 2000, wyd. 2., s. 23–25.

⁶ A. Stefaniak-Hryćko, *Między eufemizacją a wulgaryzacją. Językowy obraz starości i człowieka starego*, [w:] *Edukacyjne, kulturowe i społeczne konteksty starości*, [red.:] M. Malec, Wrocław 2011, s. 181–182.

⁷ M. Wolny, *Językowy obraz starości ludzi i zwierząt w polszczyźnie*, [w:] *Opozycja homo – animal w języku i kulturze*, [red.:] A. Dąbrowska, ser.: „Język a Kultura”, Wrocław 2003, t. 15, s. 193.

⁸ Por. hiponimy od *starszy człowiek* [w:] *Słowność*, [dostęp:] <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/7c91028c-2081-11e8-b335-3bcbebcfb295>, [dn. 20.09.2018].

⁹ Za jeden ze sposobów wyrażania wieku – mówienia o nim w sposób neutralny i bardzo skrótowny – można uznać wyrażenie typu. 50+, 60+: ekonomia językowa zachęcała użytkowników języka do wykorzystania do tego celu części zdania matematycznego. Odbiorca wie, że to jest więcej niż 50 lub 60 lat (oczywiście, można tu wstawić dowolną liczbę lat).

ze wzorów angielskich. W języku tym jedno ze znaczeń badanego słowa odnosi się do osoby starszej – określa się tak osoby starsze, głównie emerytów¹⁰.

Etymologia i znaczenie słowa *senior*¹¹

Wyraz ten to latynizm – do polszczyzny trafił z łaciny. W tym język oznaczał tyle, co: 1. starszy, 2. osoba starsza, 3. starzec, 4. członek senatu żydowskiego, 5. przełożony gminy chrześcijańskiej, 6. członek rady starych, 7. w *średniowieczu*: starszy rajca miejski, 8. w *liczbie mnogiej w odniesieniu do centurii rzymskiej*: seniorzy to byli starsi wiekiem żołnierze (46–60 lat), którzy stanowili oddział rezerwowy, 9. *seniores villae w średniowieczu*: starcy wiejscy biorący udział w oznaczaniu granic posiadłości, 10. (*także w średniowieczu*) pan feudalny w stosunku do wasala, 11. (*średniowiecze, l. mnoga*) rodzic i dziadkowie, 12. opat, 13. przeor, 14. (*średniowiecze*) kapitan statku, 15. (*średniowiecze*) tytuł stosowany w listach do możnowładcy¹².

W słownikach polskich można znaleźć następujące znaczenia wyrazu:

1. *najstarszy w zgromadzeniu*¹³, *straszy przełożony bractwa, zgromadzenia*¹⁴;
2. *właściciel ziemi, lenności za czasów feudalnych*¹⁵; dawniej: *feudał posiadający wasali*¹⁶;

¹⁰ *senior* [hasło w:] English Living Dictionaries Oxford, [dostęp:] <https://en.oxforddictionaries.com/definition/senior> [dn. 17.12.2018].

¹¹ Co ciekawe, wyraz ten nie jest notowany we wszystkich słownikach. Pomimo że jest u w *Słowniku wileńskim*, nie ma go w dziele Lindego (1807), czy w późniejszych wokabularzach: *Słowniku etymologicznym* A. Brücknera (1927), *Słowniku poprawnej polszczyzny* S. Szobera (1948), *Słowniku wyrazów bliskoznacznych* pod red. S. Skorupki (1971), w *Słowniku języka polskiego* pod red. S. Dubisza (2003); nie notują go także: *Słownik polszczyzny potocznej* M. Czeszewskiego (2006), *Wyczesany słownik najmłodszej polszczyzny* B. Chacińskiego (2005) czy *Słownik etymologiczny języka polskiego* K. Długosz–Kurczabowej (2006).

¹² *Senior* [hasło w:] Janusz Sondel, *Słownik łacińsko-polskie dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 873. W łacinie był też wyraz *senius* oznaczający starca oraz wyraz *senium*: 1. *niemoc starca, uwiad starczy*, 2. *powaga, smutek, ponure usposobienie*, 3. *niemoc, bezwład*, 4. *przenośnie: upadek*. Czasownik *seneo* oznaczał *starzeć się*, rzeczowniki: *senes* – starzec i *senex* – ten ostatni oznaczał: stary, sędziwy, wiekowy, starzec, osoba starsza, członek senatu żydowskiego, przełożony gminy chrześcijańskiej, stary mnich, członek rady starych, przodek (*tamże*).

¹³ *senior* [hasło w:] *Edycja elektroniczna Słownika Wileńskiego*, red. Małgorzata B. Majewska, s. 1466, [dostęp:] <https://eswil.ijp.pan.pl/index.php>, [dn. 17.09.2018].

¹⁴ *senior* [hasło w:] *Słownik języka polskiego Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedzwiedzkiego*, tom VI, s-ś, red. W. Niedzwiedzki, K. Król, Warszawa 1915, s. 65; *Encyklopedyczny słownik wyrazów obcych*, red. S. Lam, Warszawa 1939, kolumna 1933.

¹⁵ *senior* [hasło w:] *Edycja elektroniczna Słownika...* s. 1466; *Słownik języka polskiego Jana Karłowicza...*, s. 65, *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. S-Ś, Warszawa 1966, s. 136, W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1967, s. 684; *Inny słownik języka polskiego*, red. M. Bańko, Warszawa 2000, s. 563.

¹⁶ *senior* [hasło w:] *Inny słownik...*, s. 563; A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych*, Warszawa 2001, s. 680.

3. *feudał sprawujący opiekę nad uzależnionym od niego wasalem*¹⁷;
4. *w okresie rozbitcia dzielnicowego Polski: najstarszy z Piastów, któremu podlegali książęta poszczególnych dzielnic senioralnych*¹⁸; *rezydujący w Krakowie książę, nadrzędny (bardziej w teorii niż w praktyce) wobec innych książąt dzielnicowych*¹⁹;
5. *dyrygujący muzyką*²⁰;
6. *konwent senjorów*²¹ – rozumiany jako *posiedzenie mężów zaufania, przywódców partii parlamentarnych pod przywództwem prezydenta izby*;
7. *urzędnik w salinach wielickich*²² (później nie notowane);
8. *starszejszy górnik, pomocnik sztygara i warcabnego w dozorowaniu robót, z pomiędzy robotników starszych wybierany*²³ (także później nie notowane);
9. *najstarszy członek rodu, starszy*²⁴; późniejsze definicje uzupełnione są o informację o osobie najstarszej w zespole i rodzinie²⁵ lub jako ktoś najstarszy tylko w zespole – *osoba najstarsza wiekiem, stażem, latami pracy itp. w jakimś zespole, grupie ludzi*²⁶; *osoba starsza wiekiem w stosunku do innej osoby, z którą jest porównywana*²⁷;

¹⁷ senior [hasło w:] *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, R–Z, t. 3, Warszawa 1983, s. 197; *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowska, t. 38, Poznań 1994, s. 81; *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 1996, s. 1010; *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, red. A. Markowski, Warszawa 1999, s. 908; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, Wrocław 2001, s. 729; A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik...*, s. 680; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2003, s.1174; *Wielki słownik wyrazów obcych*, red. M. Bańko, Warszawa 2005, s. 1138.

¹⁸ senior [hasło w:] *Praktyczny słownik...*, s. 81; *Słownik współczesnego...*, s. 1010; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, s. 729.

¹⁹ A. Markowski, R. Pawelec, *dz. cyt.*, s. 680.

²⁰ senior [hasło w:] *Edycja elektroniczna...*, s. 1466; *Słownik języka polskiego Jana Karłowicza...*, s.65.

²¹ senior [hasło w:] *tamże*, s. 65; *Uniwersalny słownik...*, s.1174.

²² senior [hasło w:] *Słownik języka polskiego Jana Karłowicza...*, s. 65.

²³ senior [hasło w:] *tamże*, s. 65.

²⁴ senior; [hasło w:] *Podręczny słownik...*, s. 310; *Słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. W. Doroszewski, wyd. 16, Warszawa 1980, s. 679; *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, s. 197; *Słownik współczesnego...*, s. 1010; *Nowy słownik...*, s. 908; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, s. 729; *Uniwersalny słownik...*, s.1174.

²⁵ senior [hasło w:] *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski..., s. 136; *Słownik poprawnej polszczyzny...*, s. 679, *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, s. 197; *Słownik współczesnego...*, s. 1010; *Nowy słownik...*, s. 908; A. Markowski, R. Pawelec, *dz. cyt.*, s. 680, *Uniwersalny słownik*, s. 1174 (znaczenie to w słowniku zakwalifikowane jest jako książkowe); *Wielki słownik wyrazów...*, s. 1138.

²⁶ senior [hasło w:] *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, s. 684; *Praktyczny słownik współczesnej...*, s. 81; *Inny słownik...*, s. 563; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, Wrocław 2001, s. 729; A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik...*, s. 680.

²⁷ senior [hasło w:] *Praktyczny słownik współczesnej...*, s. 81.

10. mężczyzna starszy wiekiem, mający w rodzinie wysoką pozycję, często sławny i bogaty ojciec, w odróżnieniu od swego syna – juniora²⁸;
11. ojciec syna noszącego to samo imię²⁹; (stawiane po nazwisku) ojciec albo starszy brat³⁰;
12. starszy student w związku akademickim³¹; starszy student lub kleryk mający nadzór nad kolegami, pilnujący ich³²;
13. sportowiec mający za sobą kilka rekordów (informacja o rekordach pojawia się tylko w jednym słowniku)³³; zawodnik sportowy, który osiągnął wiek właściwy do uprawiania danej dyscypliny sportowej; między 18-20 a 30 rokiem życia³⁴;
14. w Polsce dzielnicowej: najstarszy z Piastów, któremu podlegali książęta poszczególnych dzielnic³⁵;
15. jeden ze starszych wiekiem członków sejmu lub senatu, który prowadzi obrady do czasu oboru marszałka³⁶;

Łatwo zaobserwować, że słowo to od początku było polisemiczne (od 1861 roku w słownikach zanotowano piętnaście znaczeń). W toku rozwoju języka część znaczeń utrzymała się, a część – zanikła.

Rzeczownik *senior* we współczesnym języku polskim

Najnowsze słowniki³⁷: *SJP PWN on-line* i *Wielki Słownik Języka Polskiego* podają znaczenia podobne do tych znalezionych w tradycyjnych wokabularzach³⁸.

²⁸ *senior* [hasło w:] A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik...*, s. 680.

²⁹ *senior* [hasło w:] *Podręczny słownik...*, s. 310.

³⁰ *senior* [hasło w:] W. Kopaliński, *dz. cyt.*, s. 684; *Inny słownik...*, s. 563; *Nowy słownik...* s. 908; *Wielki słownik wyrazów obcych*, s. 1138.

³¹ *senior* [hasło w:] *Podręczny słownik...*, s. 310

³² *senior* [hasło w:] *Słownik języka polskiego*, s. 136; *Uniwersalny słownik...*, s.1174.

³³ *senior* [hasło w:] *Podręczny słownik...*, s. 310.

³⁴ *senior* [hasło w:] *Słownik języka polskiego*, s. 136, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, s. 684, *Słownik poprawnej polszczyzny*, s. 679; *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, s. 197; *Praktyczny słownik współczesnej...*, s. 81; *Słownik współczesnego*, s. 1010; *Nowy słownik...*, s. 908; *Inny słownik...*, s. 563; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, Wrocław 2001, s. 729; A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik...*, s. 680; *Uniwersalny słownik...*, s.1174; *Wielki słownik wyrazów obcych*, s. 1138.

³⁵ *senior* [hasło w:] *Słownik języka polskiego*, s. 136; *Uniwersalny słownik...* s. 1174; *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, s. 197; *Praktyczny słownik współczesnej...* s. 81; *Słownik współczesnego...*, s. 1010; *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, s. 729; *Wielki słownik wyrazów obcych*, s. 1138.

³⁶ *Słownik języka polskiego Jana Karłowicza...*, s. 65; A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik...*, s. 680.

³⁷ Jako takie zakwalifikuję te dostępne w sieci, aktualizowane na bieżąco, oraz Słowosieci.

³⁸ Warto wspomnieć o innym nowym znaczeniu słowa – *senior* stosowany w nazewnictwie stanowisk w korporacjach międzynarodowych oznacza starszego pracownika, starszego specja-

SJP PWN³⁹ mówi, że to: 1. najstarszy wiekiem członek rodziny lub rodu; 2. najstarszy wiekiem lub stażem członek jakiegoś zespołu; 3. zawodnik w wieku odpowiednim do uprawiania danej dyscypliny sportowej; 4. w Polsce dzielnicowej: najstarszy z Piastów, któremu mieli podlegać książęta poszczególnych dzielnic; 5. w prawie lennym: feudal sprawujący opiekę nad uzależnionym od niego wasalem. W WSJP definicje niemal pokrywają się, są też dwie nowe: 1. określenie dodawane do imienia lub nazwiska mężczyzny, mające go odróżnić od syna noszącego to samo imię i nazwisko; 2. w kościele protestanckim – wyższy duchowny protestancki⁴⁰.

W Obserwatorium Lingwistycznym UW odnaleźć można jedynie związek wyrazowy *senior patrol*⁴¹, definiowany jako *grupa seniorów patrolująca określony teren w celu poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego*. Z opisu jednak trudno wnioskować, kim są seniorzy; jedynie na fotografii umieszczonej w gazecie, z której pochodzi zdanie, przytoczone jako typowe użycie tego zwrotu, widać osoby o twarzach pokrytych zmarszczkami i siwych włosach, wyglądające na osoby w późnej dorosłości⁴².

W *Słowsieci*, polskim wordnecie, przypisano mu następujące znaczenia⁴³: 1. *doświadczony, powszechnie szanowany członek jakiejś grupy lub społeczności*; 2. *tytuł nadawany w okresie rozbitcia dzielnicowego najstarszemu z Piastów*; 3. *tytuł nadawany w okresie rozbitcia dzielnicowego najstarszemu z Piastów*; 4. *tytuł nadawany w okresie rozbitcia dzielnicowego najstarszemu z Piastów*; 5. *wyższy duchowny ewangelicki stojący na czele senioratu*.

Nowe znaczenie słowa *senior*

W nowej rzeczywistości społeczno-demograficznej wyraz ten nabrał innego niż przytoczone powyżej znaczenia. Aby móc ustalić, jakie są: stabilność i naechowanie ekspresywne leksemu, należy określić jego znaczenie. Pełną definicję słowa można poznać dzięki analizie użycia go w różnych kontekstach⁴⁵.

listę na danym stanowisku, np. *senior project manager*. Choć słowniki notują to znaczenie, w omawianej sytuacji nazwy stanowisk są w języku angielskim, zapożyczona zostaje więc cała konstrukcja.

³⁹ *senior* [hasło w:] *Słownik Języka Polskiego on-line*, [dostęp:] <https://sjp.pwn.pl/slowniki/senior.html>, [dn. 17.09.2018].

⁴⁰ *senior* [hasło w:] *Wielki Słownik Języka Polskiego on-line*, red. P. Źmigrodzki, [dostęp:] http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=11112&id_znaczenia=3661955&l=23&ind=0, [dn. 17.09.2018]; ta definicja nie była notowana wcześniej.

⁴¹ *senior patrol* [hasło w:] *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. Najnowsze Słownictwo Polskie*, [dostęp:] <http://www.nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/senior-patrol.html>, [dn. 17.09.2018].

⁴² *Starachowice.eu*, [portal internetowy miasta], [dostęp:] <https://starachowice.eu/dla-mieszkanca/2716-podsumowanie-dzialalnosci-senior-patrolu>, [dn. 15.09.2018].

⁴³ *senior*, [hasło polskie w:] *Słowsiec*, [dostęp:] <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/7bf73e40-2081-11e8-b198-734a981eedc3>, [dn. 15.09.2018].

⁴⁴ Nie ma definicji, tylko ścieżka hiperonimu.

⁴⁵ Zdecydowałam się sprawdzić też znaczenie żeńskiego odpowiednika i przymiotników oraz innych rzeczowników, dla których podstawę słowotwórczą stanowi analizowany wyraz.

Wyraz używany jest na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – znajduje się tam zakładka odsyłająca do informacji o pracy Departamentu Senioralnego, który został utworzony na podstawie zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2012 r. Odpowiada on *za tworzenie i rozwój kierunków działań skierowanych do seniorów, warunków dla poprawy systemu wsparcia seniorów, realizację zadań w obszarze aktywnego starzenia się (...). [P]rowadzi również współpracę z organizacjami i instytucjami, które kierują swoje działania do seniorów, w tym współpracę międzynarodową w obszarze aktywnego starzenia się. Jest (...) odpowiedzialny za koordynację realizacji Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2020 oraz Programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020*⁴⁶. Na tej samej stronie można znaleźć dokument zatytułowany *Założenia długofalowej polityki senioralnej w Polsce na lata 2014–2020*. Celem jej jest wspieranie i zapewnienie możliwości aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz możliwości prowadzenia samodzielnego i satysfakcjonującego życia, nawet przy pewnych ograniczeniach funkcjonalnych⁴⁷. Znaleźć też można informacje o *Przeglądzie Twórczości Seniorów, programie Senior+ i Mapie Senior+*. Choć w tych dość długich tekstach nie ma bliskoznaczników wyrazu *senior*, mówi się w nich o starzeniu się, co pozwala na wniosek, że Ministerstwo stosuje analizowany leksem, jak i utworzony od niego przymiotnik, w sytuacjach oficjalnych, dla określenia ludzi w podeszłym wieku. W podobnym znaczeniu wyraz ten jest stosowany w broszurze pt. *Jak promować aktywność osób starszych w Europie*⁴⁸, a w publikacji pt. *Przestrzeń publiczna przyjazna seniorom*⁴⁹, wydanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, 136 razy użyto sformułowania *osoba starsza* i tyle samo razy – słowa *senior*.

Wpisane w wyszukiwarce grafiki słowo *senior* pokazuje w zasadzie tylko postaci osób starszych (nie ma ilustracji żadnego z przytoczonych znaczeń słownikowych), podobnie dzieje się po wpisaniu wyrazu *senior* czy wyrazu *seniorzy* (liczba mnoga, rodzaj męskoosobowy).

⁴⁶ *Departament Polityki Senioralnej* [opis], strona internetowa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, [dostęp:] <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/departament-polityki-senioralnej>, [dn. 15.09.2018].

⁴⁷ *Założenia długofalowej polityki senioralnej w Polsce na lata 2014–2020*, [opis], strona internetowa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, [dostęp:] <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/>, [dn. 15.09.2018].

⁴⁸ *Jak promować aktywność osób starszych w Europie*, [oprac.] AGE Platform Europe, [współpraca] Komitet Regionów, Komisja Europejska, 2011, [dostęp:] http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/ER2012/mat_promo/Jak_promowac_PL.pdf, [dn. 14.09.2018].

⁴⁹ M. Wysocki, *Przestrzeń publiczna przyjazna seniorom. Poradnik RPO*, Warszawa 2015, *passim*, [dostęp:] https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Poradnik_Przestrzen_publiczna_przyjazna_seniorom_2015.pdf, [dn. 15.09.2018].

Rys. 1. Słowo *senior* obrazowane w grafice Google

Rys. 2. Słowo *seniorka* obrazowane w grafice Google

Rys. 3. Słowo *seniorzy* obrazowane w grafice Google

Rys. 4. Słowo *seniorki* obrazowane w grafice Google

Grafika Google wyświetla (dla słowa *senior*) obrazy „jak z reklamy” – osoby na zdjęciach wyglądają na zadbane i pełne wigoru, są dobrze ubrane, kolor włosów można określić jako biały lub srebrny, a zdjęcia zrobiono w większości na jasnych tłach (błękit, zieleń), są pełne słońca; bohaterowie (i bohaterki) fotografii uśmiechają się, nawet jeśli widać zamyślenie. Autorka artykułu ma nadzieję, że nie będzie nadużyciem stwierdzenie, że zdjęcia są pozowane, planowane – ktoś wyciąga kciuk, grupa stoi ze skierowanym ku sobie twarzami, tworząc krąg itp. Obrazy znalezione pod hasłami *seniorka* oraz *seniorzy* nie różnią się w sposób znaczący od tych z pierwszej grupy. Różnicę można zaobserwować przy słowie *seniorki* – w tym przypadku zdjęcia są bardziej rzeczywiste, pokazują starsze kobiety np. w salach, w których odbywają się różne aktywności grupowe klubów seniora czy uniwersytetów trzeciego wieku (tańce, występy artystyczne) czy na korytarzach budynków. Panie mają zmarszczki, są ubrane „zwyczajnie” (bawełniane bluzki o niekoniecznie najmodniejszych fasonach czy wzorach), niektóre z nich są otyłe. W tym zbiorze znajduje się też jedno zdjęcie prześmiewcze (mem), a im niżej w wyszukiwarce, tym więcej fotografii kobiet aktywnych sportowo – senierek właśnie, czyli dorosłych zawodniczek (w przypadku poprzednich analizowanych słów takich obrazów nie znajduje się).

Słowo *senior* pojawia się w zestawieniach takich, jak: *klub seniora*, *dni seniora*, *parada seniora*, ale i *rada seniorów*, *karta seniora*; w nazwach własnych, jak np. *Wrocławskie Centrum Seniora*, *Kraków dla Seniora*, *Targi Seniora*. W Toruniu działa *Kawiarenka dla Seniorów* – to panelowe spotkania dla osób starszych organizowane w określony dzień tygodnia. Na Facebooku można poczytać *Głos seniora* – ogólnopolskie czasopismo dla osób w późnej dorosłości. W tych zestawieniach słowo zdaje się być neutralne – oznacza po prostu *osobę starszą*.

Na stronach internetowych: *Czas Seniora* i *Senior na czasie* znaleźć można informacje dla osób starszych i ich opiekunów. Pojawiają się też zestawienia typu: *Fundacja Aktywny Senior*, *Aktywny senior to bezpieczny senior* (nazwa konkursu organizowanego przez MRPiPS). Istnieje portal internetowy o nazwie *senior.pl* przeznaczony *dla aktywnych osób w każdym wieku*. Wyraz ten użyty został także w nazwach produktów dla osób starszych, jak *Senior Active* – jogurt naturalny ze zwiększoną zawartością wapnia i witaminy D. Na stronie *Targów Seniora* czytelnik widzi hasło *Pełnia życia w każdym wieku! Czas na drugą młodość – aktywność, zdrowie, pasję*, a rząd oferuje program *Senior-WIGOR*. W tej drugiej grupie połączeń wyrazowych wspólne jest to, że jednym z elementów znaczenia słowa jest aktywność, wigor, aktualność – bycie na czasie; można wnioskować więc, że nazwanie kogoś *seniorem* miałoby w zamyśle nie tylko wyrażać szacunek, ale i stymulować do bycia aktywnym lub określać go/ją jako osobę wciąż aktywną.

Rys. 5. Reklama produktu *Senior Active* przeznaczonego dla seniorów

Poszukiwania kontekstów użycia słowa *senior* nie są tak owocne. Na portalu Allegro.pl można przeczytać artykuł pt. *Modna senior: 7 elementów garderoby, które cię odmłodzą*. Podpowiedzi Google do wyszukiwania wyrazów zbliżonych znaczeniowo do interesującego słowa są także osadzone w kontekście mody: *modna senior, modna senior 2017, miss babcia modna senior, stylizacje dla senierek, moda dla senierek, sukienka dla senior*. Nasuwa się wniosek, że *senior* to kobieta dbająca o siebie, o swój wygląd a w zasadzie – o ubiór (co stanowi przeciwagę do niegdysiejszej tendencji do „znikania” kobiet starszych, przekonania, że nie wypada ładnie wyglądać lub nosić określonych, intensywnych kolorów).

Wyszukiwania podobne do: senior	
modna senior	stylizacje dla senierek
senior z plecakiem	moda dla senierek
modna senior 2017	sukienka dla senior
miss babcia modna senior	bluzki dla senierek

Rys. 6. Sugestie wyszukiwarki Google do znalezienia haseł podobnych do słowa *senior*

W odniesieniu do osób starszych stosuje się także przymiotnik *senioralny* lub *seniorski*. We Wrocławiu prowadzony jest program o nazwie *Wrocławski Trener Senioralny* – na osiedlach miasta w określone dni odbywają się zajęcia sportowe dla osób starszych; w Lublinie natomiast działa *Uniwersytet Senioralny*, czyli uniwersytet trzeciego wieku; a w Opolu – *Regionalny Opolski Klaster Senioralny*, który koordynuje usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne oraz zajmuje się tworzeniem możliwości opieki dla osób w późnej dorosłości⁵⁰. Mówi się też o *senioralnym trendzie biznesowym*, czyli o srebrnej ekonomii⁵¹ i o *senioralnym wolontariacie*.

Przymiotnik w rodzaju żeńskim występuje w zestawieniu *Warszawa Senioralna* (strona internetowa urzędu miejskiego stolicy Polski, na której umieszczono wszelkie informacje o działaniach dla osób starszych). *On-line* dostępna jest też *senioralna telewizja*: <https://senioralna.pl/> – portal dla osób starszych z całej Polski prowadzo-

⁵⁰ M. Kolemba, *Powstał Regionalny Klaster Senioralny*, [w:] Opolski Urząd Wojewódzki. Strona internetowa, [dostęp:] <https://www.opole.uw.gov.pl/powstal-regionalny-opolski-klaster-senioralny>, [dn. 15.09.2018].

⁵¹ To określenie produktów i usług powstających z myślą o ludziach starszych i ich potrzebach, np. usługi opiekuńcze, konta bankowe, ubezpieczenia zdrowotne, telefony komórkowe o dużych klawiszach i o niewielkiej liczbie funkcji, produkty do domu (wanna, która w przypadku wykrycia bezruchu kąpiącej się osoby spuszcza wodę i alarmuje opiekunów, ze specjalnymi siedziskami i niewielkimi drzwiami – by zminimalizować ryzyko upadku osoby korzystającej; systemy odcinania dopływu gazu, maty antypoślizgowe czy uchwyty do toalet). Trend ten obejmuje też obszar sportu, kultury i rozrywki: organizowane są specjalne koncerty, spektakle teatralne czy zajęcia fitness; zob. A. Komorski, *Senioralny trend biznesowy*, [portal:] *My company Polska*, [dostęp:] <https://mycompanypolska.pl/artykul/632/strategie-senioralny-trend-biznesowy>, [dn. 15.09.2018].

ny przez Fundację Łączymy Pokolenia. Są tam informacje zdrowotne, wiadomości o codziennym życiu osób starszych, porady, jak dostosować aktywność fizyczną do wieku czy te dotyczące podróżowania – np. tekst pt. *Tanie podróże dla seniorów*. Jesienią 2018 roku w radiu można było usłyszeć audycję poświęconą *literaturze senioralnej* (książki o starych ludziach). Udało się też znaleźć w sieci czasopismo „*Polityka senioralna*”⁵².

Przymiotnik w rodzaju nijakim, *senioralne*, wpisany w wyszukiwarce, zaprowadzi do Wikipedii, gdzie opisano hasło *mieszkanie senioralne*: to mieszkanie przeznaczone dla osób starszych, które okresowo lub stale potrzebują wsparcia osób trzecich, jednak z różnych powodów nie chcą korzystać z oferty domów opieki czy zakładów opiekuńczo-leczniczych⁵³. Są też *apartamenty senioralne*⁵⁴ – zbudowano je w jednym z turystycznych regionów Polski; można kupić je i wynajmować je aż do chwili osiągnięcia późnego wieku; wtedy można zamieszkać tam, już za darmo, bez ponoszenia kosztów (miejsce przystosowano do potrzeb osób starszych). Kolejne hasła to: *osiedle senioralne*⁵⁵ – rodzaj luksusowego domu opieki usytuowanego w budynkach jednokondygnacyjnych – i *testy senioralne*⁵⁶, mające na celu sprawdzenie sprawności ruchowej i poznawczej w późnym wieku.

Drugi przymiotnik, *seniorski*, jest mniej precyzyjny – tu mieszają się znaczenia: 1. *dotyczący osób starszych, starości*, 2. *dotyczący zawodników sportowych w wieku odpowiednim do uprawiania danej dyscypliny*. W pierwszym znaczeniu tworzone są połączenia typu: *seniorski dzień kobiet*⁵⁷, *bilet seniorski*, *seniorski sylwester*, *II Seniorski Przegląd Zespołów Artystycznych, wiek seniorski*.

Jeszcze warto wspomnieć o dwóch derywatach: *seniorada*, czyli impreza promująca aktywność fizyczną w późnej dorosłości, oraz *senioralia*. Program *senioraliów* organizowanych w Krakowie niewiele różni się od programu wrocławskich dni seniora, a budowa słowotwórcza jest analogiczna do wyrazu *juwenalia*. Te definiowane są jako *coroczne święto studenckie odbywające się w formie festynów, zabaw i korowodów na ulicach miast*⁵⁸ – zatem *senioralia* to wydarzenia mające wymiar święta organizowane w określonym czasie dla osób w późnej dorosłości, wydarzenia te odbywają się w formie festynów, zabaw i kordonów m. in. na ulicach miast.

⁵² Czasopismo „*Polityka senioralna*” wydawane przez Fundację Zaczyn.

⁵³ *Mieszkanie senioralne*, [hasło w:] Wikipedia. Wolna encyklopedia, [dostęp:] https://pl.wikipedia.org/wiki/Mieszkanie_senioralne, [dn. 15.09.2018].

⁵⁴ *Apartamenty senioralne* [strona internetowa o produkcie], [dostęp:] <http://apartamenty-senioralne.pl/>, [dn. 15.09.2018].

⁵⁵ *Osiedle senioralne* [strona internetowa o produkcie], [dostęp:] <https://seniorapartments.pl/osiedle-senioralne/>, [dn. 15.09.2018].

⁵⁶ *Testy senioralne* [strona internetowa o usłudze], [dostęp:] <http://testysenioralne.pl/>, [dn. 15.09.2018].

⁵⁷ *Seniorski Dzień Kobiet*, „Wiadomości Lokalne. Miesięcznik Gminy Nowe Miasto nad Wartą”, nr 4/85, kwiecień 2006, [dostęp:] <http://www.wbc.poznan.pl/Content/262929/Segregator29.pdf>, [dn. 15.09.2018].

⁵⁸ *juwenalia*, [hasło w:] *Słownik Języka Polskiego on-line*, [dostęp:] <https://sjp.pwn.pl/slowniki/juwenalia.html>, [dn. 15.09.2018].

Znaczenie wyrazu *senior* i jego nacechowanie ekspresywne

Na podstawie przeanalizowanych przykładów można wywnioskować, że słowo *senior* ma dwa znaczenia:

- a. to synonim wyrazu *osoba starsza* (wyraz analogiczny do słowa *dziecko*). W tym znaczeniu pojawia się np. w dokumentach rządowych czy w nazwach oficjalnych programów oraz w tekstach podejmujących problemy dotyczące społeczeństwa starzejącego się.
- b. Drugie znaczenie to *osoba starsza aktywna* – jako takie stosowane jest w reklamach, w projektach kierowanych do osób starszych czy w telewizji i w prasie, takie też dominuje w materiałach graficznych znalezionych w Internecie.

Żeńskim odpowiednikiem dla obu znaczeń jest *seniorka*.

Nowego znaczenia nabrał też przymiotnik *senioralny*. Oznacza tyle co *dla seniorów*, *z myślą o seniorach* lub *dotyczący starości*. Jest też drugi przymiotnik, znacznie mniej produktywny i mniej precyzyjny: *seniorski*.

Istotną zmianą jest to, że w obu nowych znaczeniach wyraz dotyczy grupy – znaczenia wcześniejsze dotyczyły jednostek.

Pierwsze z nich to słowo neutralne (o tej neutralności świadczy m.in. fakt, że pojawia się ono w dokumentach rządowych, w języku administracji publicznej, która ma za zadanie opisywać świat w sposób neutralny; wskazuje na to także brak memów w Internecie).

Wyraz w drugim znaczeniu to słowo o nacechowaniu pozytywnym (w opozycji do *starca*, *piędziela*, *ZUS-u*, *mohera* itp.): *aktywny człowiek stary* (aktywność we współczesnej kulturze to wartość ceniona). Choć słowo to jest polisemiczne a przez wieki znaczenia wyrazu w polszczyźnie zmieniały się (i podobnie w łacinie – tam także było kilka znaczeń), wspólny dla wielu z nich był komponent nawiązujący do godności i szacunku, wynikający z różnych czynników: 1. pełnienia określonych zadań we wspólnocie – np. dyrygujący muzyką, urzędnicy w salinach wielickich czy seniorów tworzących konwent seniorów (grupa ceniona ze względu na wiedzę, doświadczenie, ciesząca się autorytetem społecznym); 2. pełnienia władzy, np. w kontekście stosunków feudalnych; 3. związek ze stażem w grupie, np. senior rodu czy senior w sporcie Według taksonomii Plutchika godność to lubienie. Zastosowania nowego znaczenia także wiążą się z lubieniem, ale także – z oczekiwaniem (oczekiwanie, dążenie do tego, by być aktywnym człowiekiem na starość). Pomimo tego wielu osobom w późnej dorosłości (ale nie tylko) słowo to źle się kojarzy i nie lubią go – nie chcą być uznawani za seniorów, nie chcą identyfikować się z tą grupą⁵⁹. Być może wiąże się to ze strachem przed starością lub obawą przed utratą indywidualności, bo grupy seniorów postrzegane są jako homogeniczne. Uwzględniając to należałoby powiedzieć, że emocje związane z tym wyrazem to: lubienie (godność), oczekiwanie

⁵⁹ Autoka zdaje sobie sprawę, że nie wynika to z przeanalizowanych użyczeń wyrazu, a z rozmów z użytkownikami języka, jednak uważa, że uczciwość badawcza i rzetelność nie pozwala nie powiedzieć o tym.

kiwanie i, jednocześnie, złość, smutek, wstręt⁶⁰. Oznaczałoby to, że nastąpiła zmiana nacechowania ekspresywnego z jednoznacznie pozytywnego na pozytywno-negatywne. Natomiast wartości ostateczne wpisane w leksem określić można jako witalne⁶¹ i obyczajowe. W przypadku wcześniejszych znaczeń to były dwa rodzaje wartości:

- moralne, np. konwent seniorów, starszy górnik czy kleryk, student, pełniący zwierzchnictwo nad innymi
- i obyczajowe, np. ktoś najstarszy w rodzinie lub zespole. (Stosunki feudalne mogą być rozpatrywane ze względu na moralność – dobro innego człowieka, jak i kwestie obyczajowe).

Z analizy wynika, że w nowym znaczeniu słowa *senior* (w przypadku drugiego znaczenia badanego wyrazu) nastąpiło przesunięcie w obszarze wartości: nowy ich obszar to witalność; zaniknął natomiast ten związany z moralnością. Zmieniło się także nacechowanie emocjonalne: z jednoznacznie pozytywnego na pozytywno-negatywny. Prawdopodobnie można wiązać to z ambiwalentnym podejściem do starości w społeczeństwie (obserwuje się jednocześnie tabuizowanie jej, jak też działania mające na celu czynności odwrotne).

Bibliografia

Literatura podmiotu

- Edycja elektroniczna Słownika Wileńskiego*, red. Małgorzata B. Majewska, [dostęp:] <https://eswil.ijp.pan.pl/index.php>, [dn. 17.09.2018].
- Encyklopedyczny słownik wyrazów obcych*, red. S. Lam, Warszawa 1939.
- English Living Dictionaries Oxford*, [dostęp:] <https://en.oxforddictionaries.com/definition/senior> [dn. 17.12.2018].
- Inny słownik języka polskiego*, red. M. Bańko, Warszawa 2000.
- Jarymowicz Maria, Kamil Imbir, *Próba taksonomii ludzkich emocji*, „Przegląd Psychologiczny” 2010, t. 53, nr 4, 439-461.
- Kopaliński Władysław, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1967.
- Mead Margaret, *Kultura i tożsamość: studium dystansu międzypokoleniowego*, [tłum.] J. Hołówka, Warszawa 2000.
- Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. Najnowsze Słownictwo Polskie*, [dostęp:] <http://www.nowewyrazy.uw.edu.pl>, [dn. 17.09.2018].
- Rutkowska Longina, *Trwanie życia w 2016 r. Informacje i opracowania statystyczne*, Warszawa 2017.

⁶⁰ Robert Plutchik, *The Nature of Emotions*, [w:] American Scientist, Zeszyt 89, 2001, *passim*; Maria Jarymowicz, Kamil Imbir, *Próba taksonomii ludzkich emocji*, „Przegląd Psychologiczny” 2010, t. 53, nr 4, s. 442.

⁶¹ Centrum tej wartości stanowi: własne życie (pozytywne) i śmierć (negatywne).

- Ochocki Andrzej, *Starzenie się ludności Polski*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL”, 1999, nr 47(3).
- Markowski Andrzej, Radosław Pawelec, *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych*, Warszawa 2001.
- Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, red. A. Markowski, Warszawa 1999.
- Podręczny słownik języka polskiego. Przedruk fotooffsetowy na podstawie wydania M. Arcta z 1939 r.*, Warszawa 1957.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 38, Poznań 1994.
- Słowosieć*, [dostęp:] <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/>, [dn. 15.09.2018].
- Plutchik Robert, *The Nature of Emotions*, [w:] *American Scientist*, Zeszyt 89, 2001.
- Puzynina Jadwiga, *Język wartości*, Warszawa, 1962.
- Rejter Artur, *Leksyka ekspresywna w historii języka polskiego. Kulturowo-komunikacyjne konteksty potoczności*, Katowice 2006.
- Słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. W. Doroszewski, wyd. 16, Warszawa 1980.
- Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewskiego, T. S-Ś, Warszawa 1966.
- Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, R-Z, t. 3, Warszawa 1983.
- Słownik języka polskiego Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego*, red. W. Niedźwiedzki, K. Król, t. VI, S-Ś, Warszawa 1915.
- Słownik Języka Polskiego on-line*, [dostęp:] <https://sjp.pwn.pl/slowniki> [dn. 17.09.2018].
- Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 1996.
- Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, Wrocław 2001.
- Sondel Janusz, *Słownik łacińsko-polskie dla prawników i historyków*, Kraków 1997.
- Stefaniak-Hryćko Agnieszka, *Między eufemizacją a wulgaryzacją. Językowy obraz starości i człowieka starego*, [w:] *Edukacyjne, kulturowe i społeczne konteksty starości*, [red.:] M. Malec, Wrocław 2011.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2003.
- Wielki Słownik Języka Polskiego on-line*, red. P. Żmigrodzki, [dostęp:] <http://www.wsjp.pl>, [dn. 17.09.2018].
- Wielki słownik wyrazów obcych*, red. M. Bańko, Warszawa 2005.
- Wiśniowska Lidia, *Słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa 2006.
- Wolny Maja, *Językowy obraz starości ludzi i zwierząt w polszczyźnie*, [w:] *Opozycja homo – animal w języku i kulturze*, [red.:] A. Dąbrowska, ser.: „Język a Kultura”, Wrocław 2003, t. 15.

Literatura przedmiotu

- Apartamenty senioralne*, [dostęp:] <http://apartamenty-senioralne.pl/>, [dn. 15.09.2018].
- Departament Polityki Senioralnej*, opis zadań, strona internetowa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, [dostęp:] <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/departament-polityki-senioralnej/> [dn. 15.09.2018].
- Jak promować aktywność osób starszych w Europie*, [oprac.] AGE Platform Europe, [współpraca] Komitet Regionów, Komisja Europejska, 2011, [dostęp: http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/ER2012/mat_promo/Jak_promowac_PL.pdf], [dn. 14.09.2018].

- Kolemba Martyna, *Powstał Regionalny Klaster Senioralny*, [w:] Opolski Urząd Wojewódzki. Strona internetowa, [dostęp:] <https://www.opole.uw.gov.pl/powstal-regionalny-opolski-klaster-senioralny>, pdn. 15.09.2018].
- Komorski Arkadiusz, *Senioralny trend biznesowy*, [portal:] *My company Polska*, [dostęp:] <https://mycompanypolska.pl/artypul/632/strategie-senioralny-trend-biznesowy>, [dn. 15.09.2018].
- Ludność w wieku 60+. Struktura i zdrowie*, [notatka przygotowana na posiedzenie Sejmowej
- Komisji Polityki Senioralnej dotyczące Informacji Ministra Zdrowia na temat wpływu zmian demograficznych i starzenia się społeczeństwa na organizację systemu ochrony zdrowia i Narodowy Program Zdrowia (w dniu 19.02.2016 r.)], Główny Urząd Statystyczny, strona internetowa GUS-u, [dostęp:] <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-w-wieku-60-struktura-demograficzna-i-zdrowie,24,1.html>, dn. 17.08.2018.
- Osiedle senioralne*, [dostęp:] <https://seniorapartments.pl/osiedle-senioralne/>, [dn. 15.09.2018].
- Seniorski Dzień Kobiet*, „Wiadomości Lokalne. Miesięcznik Gminy Nowe Miasto nad Wartą”, nr 4/85, kwiecień 2006, [dostęp:] <http://www.wbc.poznan.pl/Content/262929/Segregator29.pdf>, [dn. 15.09.2018].
- Starachowice.eu*. portal internetowy miasta, [dostęp:] <https://starachowice.eu>, [dn. 15.09.2018].
- Testy senioralne*, [dostęp:] <http://testysenioralne.pl/>, [dn. 15.09.2018].
- Wikipedia. Wolna encyklopedia*, [dostęp:] <https://pl.wikipedia.org/>, [dn. 17.09.2018].
- Wysocki Marek, *Przestrzeń publiczna przyjazna seniorom. Poradnik RPO*, Warszawa 2015, [dostęp:] https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Poradnik_Przestzen_publiczna_przyjazna_seniorom_2015.pdf [dn. 15.09.2018].
- Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020*, strona internetowa Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, [dostęp:] <https://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/>, [dn. 15.09.2018].

Słowa kluczowe

senior, wiek, zmiana znaczenia słowa, zmiany demograficzne, rewolucja demograficzna

Abstract

From feudal relations to grandfather. What the word ‘senior’ means and what is its expressive stability?

This article focuses on a change in the meaning of the word *senior* in the context of demographic changes in Eastern Europe: Towards the end of the last century the average life expectancy of an European gradually extended and as

a result, the number of older people in the community rose. This led to the need of finding a neutral way of calling the elderly. In Polish there had not been such a word previously: elderly people were named (and sometimes still are) after the fact they do not work (*emeryt* – a retired person), after the role they fulfill in the family (*babcia*, *dziadek* – grandma and grandpa), or after the way they lack something (*niemłody* – about a person who is not young anymore).

The first part of the article summarizes the demographic revolution, which has been taking place since the end of the 19th century. In the following part the author describes the ways in which elderly people and old age are described in the Polish language. In the third part she analyzes the dictionary definitions of the word *senior* (since the year 1807) to conclude that neither of those definitions captures the new meaning of it. Finally she creates a new definition (or even definitions) of the word *senior* by using the gathered language material and graphical material and by checking in what context the word is used and which derivatives it creates. Author analyses the emotional marking and expressive stability of the word.

Keywords

senior, ageing, the change of meaning of the word, demographic changes, demographic revolution